

Závěr

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny je relativně novou právní úpravou, která se snaží komplexně upravit otázky, které se objevily v souvislosti s rozvojem biologie, medicíny, biotechnologií.

Jedná se o poměrně širokou a technicky složitou oblast, kterou se Úmluva snaží regulovat. Není samozřejmě v silách Úmluvy a musíme si přiznat, že se o to ani nesnaží, aby obsáhla veškeré detaily a různé nuance zkoumaných otázek. Omezuje se tak na pouhé zakotvení základních myšlenek a zásad týkajících se zdravotní péče. Jejich další konkretizování a rozvinutí nechává buď na svých dodatkových protokolech nebo na vnitrostátní úpravě. Cílem Úmluvy je tedy zajištění určitého minimálního standardu, který chrání a který má být dále rozvíjen.

Cílem této kapitoly je krátké shrnutí poznatků, ke kterým bylo během diplomové práce dospěno, a zhodnocení přínosu přijetí Úmluvy o biomedicíně v České republice.

V diplomové práci jsem se postupně zabývala všemi oblastmi, které Úmluva o biomedicíně upravuje, uvedla způsob, jakým je konkrétní oblast v Úmluvě řešena, a následně zhodnotila i českou právní úpravu týkající se dané oblasti.

Úmluva o biomedicíně je jistě v oblasti zdravotní péče a zdravotnického práva velkým přínosem. Mezi největší přínos Úmluvy patří zaručení práv pacientů, která tak již nejsou obsažena pouze v právně nezávazných etických normách. Zakotvení partnerského přístupu lékaře k pacientovi, který nahradil starší přístup paternalistický. Právo pacienta rozhodovat se o svém zdraví sám (samozřejmě kromě výjimek již v práci uvedených). Zaručení práva pacienta na informace o jeho zdravotním stavu a zakotvení jejich ochrany.

V případě porušení pacientových práv se může poškozený domáhat nápravy. Pacient má možnost podat trestní oznámení, nebo se domáhat svých práv u civilního soudu, popř. si může na dotyčného lékaře stěžovat u jeho komory. Civilní a trestní řízení se liší. V trestním řízení je důkazní břemeno na orgánech činných v trestním řízení. V civilním řízení nese důkazní břemeno pacient, což je pro něj velmi náročné jak finančně tak psychicky. Poškození pacienti tak často nejprve podají trestní oznámení, kde důkazy obstarají orgány činné v trestním řízení, které poté pacienti využijí v řízení civilním.

Ne vždy jsou však pacienti v trestním či občanskoprávním řízení úspěšní. Nemám teď na mysli situaci, kdy lékař žádným způsobem nepochybil a choval se v souladu se zákony a pravidly lege artis. Stává se totiž, že zdravotnická dokumentace není řádně vedena. Záznamy jsou upravovány, dodatečně dopisovány, vymazávány nebo chybí. Proto by bylo vhodné zpřísnit

pravidla a hlavně zavést tvrdší postihy pro zdravotnická zařízení, která řádně zdravotnickou dokumentaci nepovedou.

V nepřijatém návrhu zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování mělo být mimo jiné zakotveno vytvoření povinných vnitřních předpisů z oblasti prevence rizika při poskytování zdravotních služeb. Mezi nimi měl být právě vnitřní předpis zabývající se vedením, nahlížením a manipulací se zdravotnickou dokumentací, jehož plnění by bylo kontrolováno.

Důsledné vedení zdravotnické dokumentace by posílilo šanci pacienta na úspěch v případě, když by lékař skutečně pochybil a nejednal v souladu se zákony a postupy dle lege artis.

Zakotvení práv pacientů v Úmluvě bylo velkým krokem. Ne všechny však byly českou legislativou dále rozvedeny. Dodnes např. úplně chybí legislativní zakotvení pro dříve vyslovená přání. Ochrana osob duševně nemocných či již výše zmíněné vedení zdravotnické dokumentace rozhodně zatím také není náležitě ošetřeno.

Musím říci, že některé oblasti související se zdravotní péčí jsou upraveny dobře jako např. otázky související s transplantacemi. V jiných oblastech česká právní úprava stále dosti pokulhává, je roztržštěná, zcela chybí nebo je nedostatečná.

Co se týče medicínského práva, musím konstatovat, že Česká republika je na samém počátku ještě velmi dlouhé cesty k jeho vhodné regulaci. Přijetí Úmluvy o biomedicíně je určitě prvním krokem. Úmluva přinesla zakotvení práv pacientů, zakotvení zásad týkajících se medicínského výzkumu, genetického inženýrství a dalších, které nebyly v České republice dříve v souladu s vývojem v těchto oborech upraveny.

Na druhou stranu nemůžeme její přínos přeceňovat. Úmluva o biomedicíně rozhodně není dokumentem, který by vyčerpávajícím způsobem upravil danou problematiku. Často jsou zásady stanovené v Úmluvě pouze stručně formulovanými principy, které představují opravdu jen minimální záruky a standardy. Je tedy nutné je dále pomocí vnitrostátní úpravy rozvíjet.

Česká právní úprava týkající se medicínského práva je zatím hodně roztržštěná a ne vždy je výklad a aplikace různých institutů jednotná. Jak jsem se již výše zmínila, některé oblasti jsou upraveny velice dobře. Příkladem je úprava týkající se transplantací, která je na takové úrovni, že Česká republika nepřijala dodatkový protokol Úmluvy o biomedicíně, který se transplantacemi zabývá, a sama problematiku upravila transplantačním zákonem a zákonem o lidských tkáních a buňkách.

Jako hlavní nedostatek české právní úpravy týkající se medicínského práva považuji nepřítomnost obecně formulovaného zákona, který by zakotvil základní pravidla v oblastech týkajících se zdravotní péče, sjednotil pojmy, jejich výklad a aplikaci. Tuto úlohu by měl plnit

dnes již zastaralý zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve kterém často chybí definice základních pojmů týkajících se medicínského práva, nebo jsou pouze vágně formulovány.

Snaha o nahrazení starého zákona o péči o zdraví lidu zákonem novým, který by lépe reagoval na pokrok v oblastech týkajících se zdravotní péče, zatím vždy ztroskotala. Příkladem je vládní návrh zákona o zdravotních službách, který neprošel parlamentem.

Závěrem musím konstatovat, že přijetí Úmluvy o biomedicíně je pro Českou republiku jednoznačně přínosem. Nyní by se tedy čeští zákonodárci měli zaměřit na upravení a konkretizování jednotlivých ustanovení a oblastí, které Úmluva předpokládá, aby tak byly rozšířeny záruky Úmluvou poskytované.

Prioritou v oblasti ochrany zdraví a zdravotní péče by dle mého názoru mělo být přijetí nového zákona, který by nahradil zastaralý zákon o péči o zdraví lidu. Nový zákon by měl komplexně poskytnout základ pro tuto oblast a sjednotit legislativu na něj navazující a to samozřejmě s ohledem na požadavky stanovenými v Úmluvě o biomedicíně.